

Så minskar vi gymnasieavhoppen

Christina Billemar
Ibrahim Beganovic

Platengymnasiet, Motala
Motala kommun

En fjärdedel av de svenska gymnasieeleverna fullföljer inte sin gymnasieutbildning inom utsatt tid. Den stora andelen gymnasieavhopp är ett problem för såväl individerna som för samhället i stort. Ungdomar som inte fullföljer sin gymnasieutbildning har svårt att få varaktiga arbeten. De kan inte heller studera vidare och löper risk att hamna i utanförskap. Motala kommun arbetar nu med ett lovande samverkansprojekt som ska förhindra avhopp från skolan.

Foto: Liselotte Roos

Tusentals elever hoppar av gymnasiet varje år. Många av dem byter gymnasieprogram eller läser senare in sin gymnasiekompetens på Komvux, andra slutför aldrig sin gymnasieutbildning med fullständiga betyg överhuvudtaget. Detta leder ofta till problem med försörjning senare i livet. Det blir svårt att få varaktiga arbeten, och risken att hamna i utanförskap är hög. Enligt Skolverket är det så många som en fjärdedel av alla gymnasieelever som inte fullföljer sina gymnasiestudier och uppnår gymnasieexamen på fyra år.

Motala kommun har, som en av fem regioner, ingått i Sveriges Kommuner och Landstings riksomfattande projekt, PlugIn. Kommunen ville genom PlugIn-projektet utveckla befintliga verksamheter och samverkansstrukturer för att stödja ungdomarna att fullfölja sina studier. Fokus har legat på studie- och yrkesvägledning och målsättningen för projektet på Platengymnasiet är att de metoder som arbetats fram ska kunna implementeras i den befintliga strukturen efter projektets slut.

Kartläggning visade sårbarheterna

Steg ett blev att se över skolans organisation och rutiner för elever som var i riskzonen för att hoppa av gymnasiet. Med denna kartläggning som underlag, beslutade projektansvariga vilka delar och rutiner som skulle optimeras, alternativt fungera förebyggande.

Det beslutades att fokus skulle läggas på följande områden:

- Arbetslivsorientering
- Studieteknik
- Arbetsmiljö

En målgrupp var eleverna i årskurs 9, som behövde höja sin kompetens om olika utbildningsvägar och möjligheter på arbetsmarknaden inför det stundande gymnasievalet. En annan målgrupp var elever i årskurs 1 på gymnasiet, i syfte att bekräfta att de hade valt rätt program.

Lyckat med arbetslivsorientering

Eleverna i årskurs 9 konstaterades ha stora brister när det gäller kunskapen om hur den lokala och regionala arbetsmarknaden ser ut. För att kunna använda sig optimalt av informationen om gymnasieskolans program och göra ett riktat gymnasieval, bör eleverna ha klart för sig hur

arbetsmarknaden ser ut både i ett kort och långt perspektiv.

Arbetslivsorienteringen var därför ett lyckat inslag när det gäller att höja valkompetensen inför niornas gymnasieval. Med den nya kunskapen om företag, branscher och vilka yrken som finns på den lokala marknaden, ökar deras möjligheter att göra mer aktiva och kvalitativa val till gymnasiet. Informationen om arbetsmarknaden är ett måste, som komplement till den traditionella vägledningen på grundskolan, om eleverna ska ges rättvisa förutsättningar inför deras val till gymnasiet.

Information gällande den lokala- och regionala arbetsmarknaden är viktig för att eleven ska bli bekräftad och motiverad i sitt programval. Men kartläggningen visade att det finns en kunskapsbrist hos gymnasieelever i årskurs 1. De har ofta bristfällig information eller kunskap om vad deras gymnasieprogram kan leda till på arbetsmarknaden.

Tyvärr var det endast ett fåtal av eleverna som hade en klar målbild över vad man ville med sina studier. Det stora flertalet svarade att motivet till deras programval var att det gav bra möjligheter till högskolestudier. Avsaknad av andra motiv än "möjligheter" begränsar den egna motorn och ambitionen hos eleven.

I årskurs 1 på gymnasiet gavs därför inom projektet en analys av den framtida arbetsmarknaden, samt information om vilka yrken som kommer att ha mest behov av arbetskraft i framtiden. Lång- och kortsiktiga mål diskuterades, samt vikten av att ha det perspektivet i sina studier.

För eleverna i årskurs 1 visade det sig vara ett välbehövligt inslag i deras funderingar om framtiden. Det var också uppskattat av lärarna som hade något konkret att relatera till i utvecklingssamtal med eleverna.

Slutsatsen är att det är en väl investerad aktivitet att ha information med årskurs 1 för att bekräfta och motivera eleverna.

Studieteknik är en avgörande färdighet

I det informationsbrus som råder i det nutida samhället är det av största vikt att vara källkritisk, och att kunna sortera och värdera den information som möter oss. Gränsen mellan formellt lärande och informellt lärande är idag mer otydlig än tidigare. Förmågan att "lära om och lära nytt" är en av de viktigaste kompetenser man behöver ha med sig från skolan ut i vuxenlivet.

Ett långsiktigt mål för alla skolformer i kommunen, och i detta fall i Platengymnasiet, är att studieteknik ska ingå som en naturlig del i all utbildning. På så sätt får eleverna successivt en möjlighet att utveckla sin förmåga att organisera sitt eget lärande.

Studietekniken är den aktivitet som varit mest frekvent och gjort skillnad för den enskilde eleven. Det är många elever som blir överraskade över studiemiljön på gymnasiet med högre krav och ett mer självständigt arbete.

När man inte klarar studierna, blir konsekvensen oftast att man skjuter på uppgifterna med följd att ett berg av uppgifter växer framför eleven. Därför är det viktigt att gymnasieskolan i årskurs 1 ser till att eleverna får kunskapen och metoderna för hur de ska förhålla sig till den nya studiemiljön.

En slutsats man lärde sig i projektgruppen PlugIn var att elever med undermålig kunskap inom studieteknik lättare hamnade i riskgruppen att hoppa av eller byta program. Den nya studiemiljön i gymnasiet ställer krav på eleven att vara mer självgående, genomföra en större mängd hemstudier, att vara mer reflekterande och analyserande och att arbeta utifrån förutsättningen att kursen har en start och ett slut. Med de kraven är det viktigt att eleven har en fungerande studieteknik.

Förbättrad studieteknik med projektet PlugIn

Elever som hade behov av att lära sig studieteknik fick under en serie samtal redskap och kunskap om hur man kan använda sig av studieteknik, dels i skolmiljö, men också i sin hemmiljö. När det gäller hemmiljön har fokus handlat om att få en funktionell struktur och planering. Det är också viktigt att föräldrarna är delaktiga, dels som ett stöd men också som pådrivande, så att eleven håller sig till planeringen och strukturen. I skolmiljö ligger fokus mest på de tekniska redskapen, som till exempel anteckningsteknik och lästeknik.

Det är inte heller självklart att läraren har kunskap om vad studieteknik innebär i praktiken. Ett sätt att underlätta för lärarna, och samtidigt använda sig av ett arbetssätt som många elever känner sig bekväma med, är att använda datorn som hjälpmedel och att göra lärandet nätbaserat och interaktivt. Skolan köpte in ett program som heter "förbättra din studieteknik" som nu finns tillgängligt på plattformen Fronter. Plattformen är möjlig att använda sig av både i skol- och hemmiljö.

Under våren 2015 genomförde sex lärare en pilotstudie där man jobbade med att undervisa i studieteknik. Målet med studien var att få ett underlag som ska ligga till grund för hur man kan integrera studieteknik i skolans organisation.

På Platengymnasiet gjordes ett upplägg som innebar en satsning på årskurs 1, som startade redan under första veckan eleverna påbörjat sina gymnasiestudier. Alla årskurs 1-elever fick en föreläsning om studieteknik. Lärare höll en allmän information om vad man som elev bör tänka på när det gäller att effektivisera sina studier.

Tanken var att göra eleverna medvetna om sitt eget lärande och att vara aktiva när det gäller lärandet. Äldre elever från respektive program deltog och berättade utifrån sina erfarenheter av gymnasiestudier, om hur man som elev kan arbeta med kunskapsinhämtandet.

De lärare som undervisar i ämnet svenska har fått extra timmar utlagda för att ta upp studieteknik vid olika tillfällen med klasserna. Vad som tas upp kan variera utifrån elevernas behov och utifrån det program eleverna går. I program som innehåller mycket textstoff kan det vara bra att arbeta med att strukturera text, medan när det gäller program som innehåller mycket matematik kan det vara studieteknik inom det matematiska som får ett större utrymme.

Mentorerna i årskurs 1 är inbegripna i studietekniksarbetet genom att de tar upp planeringsaspekten och kalendarium på klassrådstitid. Mentorerna har möjlighet att fånga upp enskilda elevers behov av att tillämpa studietekniska metoder för att underlätta studierna. Vid utvecklingssamtal träffar mentorer både elever och vårdnadshavare, och kan lyfta studietekniken, så att även vårdnadshavare har möjlighet att ta del av skolans arbete och därigenom stötta sina ungdomar i gymnasiestudierna.

På Platengymnasiets lärplattform Fronter finns länkar till filmer och olika övningar inom området studieteknik, och här kan även lärare och elever lägga in material som kan spridas till övriga lärare och elever på skolan. Tanken är att eleverna under årskurs 1 arbetar återkommande med studieteknik, men att eleverna under årskurs 2 och årskurs 3 vid behov ska kunna repetera och träna metoder för att underlätta lärandet.

God arbetsmiljö genom relationsbyggen

På Platengymnasiet har det tidigare år riktats kritik, från såväl lärare som elever, mot hur den så kallade nollningsveckan fungerat på skolan. Många elever, och även föräldrar, har framfört att de känt stark oro för hur de äldre eleverna skött mottagandet av de nya etterna.

För att förändra mottagande av eleverna fördes en dialog mellan elevhälsoteamet och ledningen

kring hur ett eventuellt upplägg skulle kunna se ut. Det fördes en öppen dialog där det klart framgick att eleverna önskade få en chans att lära känna varandra och sina mentorer innan man sätter igång med undervisningen.

Det påtalades också att eleverna gärna såg att lärarna, framför allt mentorerna, var med och hjälpte till och styrde upp aktiviteterna, då de kände att det var ett för stort ansvar att bära själva utan stöd av någon vuxen.

Varje arbetslag fick i uppgift att utforma en plan med kostnadsförslag, inom den tidsram ledningen föreslagit. Tanken var att samarbetsövningar och "lära-känna-aktiviteter" skulle varvas med lektionspassen. Ledningen tog också kontakt med Hallen (fritidsgård för ungdomar från 16 år) som sedan ställde upp som samarbetspartner med det praktiska genomförandet av den gemensamma avslutningen av introduktionsveckan i Sporthallen.

I den utvärdering som gjordes en månad efter introduktionsveckan kunde man tydligt se ett mönster. Eleverna värderade högt att man den första dagen fick möjlighet att i lugn och ro lära känna sin klass och mentor. Detta gjorde att eleverna inte behövde ägna energi och fokus att på egen hand skapa relationer och plattformar i gruppen. Med den tryggheten i ryggen var det lättare att ta sig an både aktiviteter som att lära känna tvåorna i samma program samt ta till sig information om skolan och programmet de följande dagarna i veckan.

Veckan avslutades med en dag då både ettorna och tvåorna genomförde gemensamma aktiviteter. Den kallades "Platenkampen" det blev en dag som genomgående var positiv och rolig. Många beskriver aktiviteterna som roliga; man fick lära känna både sin klass och andra elever mer. Slutsatsen blev att det är en dag som man bör satsa på och göra till en tradition.

I utvärderingen fick eleverna också avslutningsvis uppskatta hur man trivdes i klassen efter att ha gått där i fyra veckor. På en skala från 1 till 5, där 5 är högsta poäng om man är nöjd, svarade 53 procent med 5 poäng och 40 procent med 4 poäng.

Skolans och projektets erfarenhet är att det finns ett samband mellan att elever som trivs på sin skola också stannar kvar och fullföljer sina studier. Därför är det viktigt att man inledningsvis i terminsstarten satsar på aktiviteter där nya elever under trygga former får bekanta sig både med varandra och med de "äldre" eleverna på skolan.